

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru atpakaļskata spoguļiem (kodificēta versija)”

COM (2007) 236 galīgā redakcija — 2007/0081(COD)

(2007/C 256/06)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 29. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Tā kā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilnībā apmierināta ar priekšlikuma saturu un tai nav nekādu piezīmju, tā 437. plenārajā sesijā (11. jūlija sēdē) 2007. gada 11. un 12. jūlijā ar 145 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties pieņēma labvēlīgu atzinumu par ierosināto priekšlikumu.

Briseļē, 2007. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas enerģētikas politikas izstrāde (Lisabonas stratēģija)”

(2007/C 256/07)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 31. pantu 2006. gada 14. septembrī nolēma (apstiprināts 2006. gada 26. oktobrī) izstrādāt informatīvu ziņojumu par tematu “Eiropas enerģētikas politikas izstrāde”.

Plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 14. un 15. martā, nolēma informatīvo ziņojumu pārveidot par pašiniciatīvas atzinumu (Reglamenta 29. panta 2. punkts).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 19. jūnijā. Ziņotāja — **Sirkeinen kdze**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 437. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 11. un 12. jūlijā (12. jūlija sēdē), ar 126 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 Enerģētika kļuvusi par svarīgu politisku jautājumu, kas ir cieši saistīts ar Lisabonas stratēģiju izaugsmei un nodarbinātībai.

— Enerģētika kļūst Eiropas ekonomikā aizvien nozīmīgāka. Lai enerģētikas politikas jomā sekmīgi risinātu problēmas, kas saistītas ar klimata pārmaiņām, piegādes drošību un konkurētspēju, ES ekonomikā ir nepieciešams panākt augstu efektivitāti un zemu oglekļa emisijas līmeni.

— Lai šo mērķi sasniegtu, ir nepieciešama vispārēja pieeja un ES līmenī jāapspriež tādi jautājumi kā Eiropā pastāvošā enerģijas pieprasījuma ierobežošana, piegādes nodrošināšanas iespējas, balstoties uz enerģijas avotu dažādošanu, tīklu pieejamību un vienotu nostāju ārējās attiecībās energoresursu

nodrošinājuma jomā, kā arī veicot citus iespējamus pasākumus.

— Lai izstrādātu un ieviestu jauninājumus, kas ļaus veikt minētās pārmaiņas, ES, dalībvalstu, reģionālajā un vietējā līmenī jārada noteikti priekšnosacījumi un jāīsteno īpaši pasākumi.

1.2 Lisabonas stratēģijas svarīgākais mērķis ir vairāk un labāku darba vietu izveidošana. Mainoties tirgus nosacījumiem, enerģētikas nozarē tiek likvidētas darba vietas. Taču jauni risinājumi enerģētikas jomā var arī būtiski veicināt kvalitatīvi augstvērtīgu darba vietu izveidošanu. Minēto procesu būtiski veicina izglītība un apmācība.

1.2.1 Lisabonas stratēģijas īstenošanas sakarā svarīga nozīme ir ne tikai nodarbinātībai, bet arī citiem enerģētikas sociālās dimensijas aspektiem. Te, pirmkārt, jāmin kvalitatīvi augstvērtīgi publiskie pakalpojumi par pieņemamām cenām. Enerģētikas politikas izstrādē aktīvi jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, tajā skaitā sociālie partneri.

1.3 EESK sadarbībā ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm sagatavojusi šādus ieteikumus ("Enerģētikas politika zināšanu sabiedrībā") enerģētikas politikas īstenošanai saskaņā ar Lisabonas stratēģiju:

- pārskatīt enerģētikas politiku un citus būtiskus pamatnosacījumus, ņemot vērā izvirzīto mērķi — ES ekonomikā panākt augstu efektivitāti un zemu oglekļa emisijas līmeni;
- nodrošināt augstu izglītības sistēmas kvalitāti, tādējādi sekmējot kvalificēta un pienācīgi motivēta darbaspēka sagatavošanu;
- piešķirt pietiekamu publisko finansējumu pētniecībai un izstrādei, kas būtu līdzvērtīgs galveno konkurentu līmenim, kā arī veicināt lielāka privātā finansējuma piešķiršanu minētajam mērķim;
- attīstīt starptautisku sadarbību energotehnoloģiju jomā, it īpaši ar citām nozīmīgām tehnoloģiju izstrādē iesaistītām pusēm. Sistemātiski uzraudzīt galveno konkurentu īstenoto politiku un pasākumus energotehnoloģiju jomā;
- nodrošināt riska finansēšanas iespējas MVU dibināšanas un darbības sākuma posmā, kā arī ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās;
- nodrošināt atklātu un veselīgu konkurenci enerģijas tirgū, lai uzņēmumi būtu spiesti izstrādāt un ieviest jauninājumus. Atjaunīgās enerģijas jomā tīklu pieejamība var būt faktors, kas nosaka veiksmīgu jauninājumu izstrādi un ieviešanu.
- likvidēt šķēršļus, kas kavē nepieciešamos ieguldījumus, lai ieviestu jaunas tehnoloģijas. Prasības, kas jāizpilda, lai veiktu plānošanu un saņemtu atļauju, palēnina un pat kavē ieguldījumu veikšanu. Lai mazinātu ar ieguldījumiem saistīto risku, tiesiskajam regulējumam jābūt prognozējamam un stabilam.
- nodrošināt jaunu tehnoloģiju piekļuvi Eiropas un pasaules tirgiem;
- nodrošināt līdzvērtīgus konkurences apstākļus, piemēram, panākot, ka visā pasaulē tiek noteikta maksa par CO₂ emisijām, vienlaikus tomēr uzmanību pievēršot tam, lai tās neklūtu par precī, jo planētas izdzīvošana ir atkarīga no minēto emisiju patiesas samazināšanas;
- izvirzīt tālejošus mērķus, kas ļautu stiprināt ES pozīcijas tādā pasaules tirgus sektorā kā energoefektīvas un atjaunīgās enerģijas ražošanas tehnoloģijas. Taču, izvirzot mērķus un nosakot termiņus, jāievēro piesardzība, lai tos patiešām varētu īstenot;

- lai nodrošinātu jauninājumu rentabilitāti, to aktīva atbalsta pasākumi rūpīgi jāizvēlas no šādu pasākumu kopuma:
  - pētniecības un izstrādes finansēšana;
  - izglītība un apmācība
  - sabiedrības informēšana;
  - cenu mehānismi, nodokļi;
  - subsīdijas;
  - saistoši mērķi un pienākumi;
  - regulējums un saistošas normas;
  - brīvprātīgi standarti, brīvprātīgas vienošanās;
  - publiskais iepirkums.

1.4 Lai panāktu steidzami nepieciešamo enerģētikas nozares pārveidi, ir nepieciešams palielināt inovācijas tempu. Komiteja aicina pievērst īpašu uzmanību

- pasākumiem, lai noteiktu pienācīgu globālu ekonomiski pamatotu cenu par oglekļa emisijām,
- publiskās un privātās pētniecības un izstrādes paplašināšanai, lai veicinātu jaunus enerģijas veidus un energoefektivitāti,
- regulācijas izmantošanai, lai paātrinātu progresu visu veidu izstrādājumu energoefektivitātes uzlabošanā,
- publiskā iepirkuma procedūru aktīvākai piemērošanai, lai sekmētu augstākus energoefektivitātes standartus, īpaši būvniecībā.

2. Ievads

2.1 EESK sadarbībā ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm 2008. gada sākumā ir jāsagatavo "kopsavilkuma ziņojums" par Lisabonas stratēģijas izaugsmei un nodarbinātībai prioritātēm. Šis atzinums par enerģētikas politiku tiks iekļauts minētajā kopsavilkuma ziņojumā. Atzinums izstrādāts sadarbībā ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm, un īpaši jāatzīmē Francijas, Itālijas un Maltas ekonomikas un sociālo lietu padomju aktīvā līdzdalība.

2.2 Šī atzinuma pamatā ir Integrēto pamatnostādņu izaugsmei un nodarbinātībai (2005.-2008. gads) B daļa — Mikroekonomiskās reformas Eiropas izaugsmes potenciāla paaugstināšanai. Atzinums īpaši attiecas uz 8. pamatnostādni par konkurētspējas nostiprināšanu, 12. pamatnostādni par pētniecību un izstrādi, 13. pamatnostādni par inovācijām un informācijas un saziņas tehnoloģijām, kā arī 14. pamatnostādni par resursu ilgtspējīgu izmantošanu ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2005) 141 galīgā redakcija, Integrētās pamatnostādnes attiecībā uz izaugsmi un darbavietām.

Eiropadomes 2006. gada marta sanāksme

2.3 Eiropadomes sanāksmes, kas 2006. gada 23. un 24. martā notika Briselē, secinājumos atzinīgi novērtētas "Eiropas Parlamenta, Reģionu komitejas un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas iniciatīvas, lai Kopienas līmeni palielinātu ieinteresētību (atjauninātās Lisabonas stratēģijas nodarbinātībai un izaugsmei īstenošanā). Tā aicina Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju turpināt iesākto darbu un līdz 2008. gada sākumā iesniegt kopsavilkuma ziņojumus, tādējādi sekmējot partnerību nodarbinātībai un izaugsmei" (Prezidentvalsts secinājumi, 12. punkts).

2.4 Eiropadome atzīmē, ka "situācijai Eiropā šobrīd ir raksturīga pastiprināta ārēja konkurence, novecojoša sabiedrība, paaugstinātas enerģijas cenas un nepieciešamība nodrošināt enerģijas drošību" (Prezidentvalsts secinājumi, 7. punkts). Eiropadome arī apstiprina, ka "integrētās pamatnostādnes 2005.-2008. gadam izaugsmei un nodarbinātībai paliek spēkā. Šajā sakarā tā atbalsta īpašas prioritāras rīcības jomas attiecībā uz ieguldījumiem zināšanās un jauninājumos, uzņēmējdarbības potenciālu, īpaši MVU, un prioritāro iedzīvotāju kategoriju nodarbināšanu; kā arī Eiropas enerģētikas politikas izstrādi" (16. punkts).

2.5 Runājot par enerģiju, Eiropadome arī atzīmē, ka pašreizējā sarežģītā situācija naftas un gāzes tirgū, pieaugošā atkarība no importa un līdz šim panāktā nelielā enerģijas avotu dažādība, augstas un nestabilas enerģijas cenas, pieaugošais globālais pieprasījums pēc enerģijas, drošības riski ražotājvalstīs un tranzīta valstīs, kā arī saistībā ar transportēšanas ceļiem, klimata pārmaiņu arvien lielākie apdraudējumi, lēnais progress energoefektivitātes jomā un neizsīkstošo enerģijas avotu izmantošanā, vajadzība pēc lielākas pārskatāmības enerģijas tirgos un vajadzība plašāk integrēt un savstarpēji savienot valstu enerģijas tirgus, enerģētikas tirgus liberalizācijai tuvojoties noslēgumam (2007. gada jūlijs), ierobežotā koordinācija starp enerģētiskā iesaistītajām pusēm papildus tam, ka nepieciešamas investīcijas enerģētikas infrastruktūrā (43. punkts).

2.6 Pievēršoties minētajām problēmām un pamatojoties uz Komisijas Zaļo grāmatu "Eiropas stratēģija ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģijai", kā arī Padomes ieguldījumu, Eiropadome aicina izstrādāt Eiropas enerģētikas politiku, kuras mērķis būtu efektīva Kopienas politika, saskaņotība dalībvalstu starpā un konsekvence dažādu politikas jomu darbībās, kā arī trīs mērķu līdzsvarota sasniegšana saistībā ar piegādes drošumu, konkurētspēju un ilgtspējību vides jomā (44. punkts).

2.7 Eiropadome uzsvēra — lai panāktu šādu ES iekšējās un ārējās politikas konsekvenci, enerģētikas politikai ir jāatbilst daudzvu politikas jomu vajadzībām. Kā izaugsmes stratēģijas sastāvdaļa, kā arī izmantojot atvērta un konkurētspējīgus tirgus,

tā veicina investīcijas, tehnoloģisku attīstību, iekšzemes un ārējo tirdzniecību. Tā ir cieši saistīta ar vides politiku un nodarbinātību, reģionālo politiku un jo īpaši — transporta politiku. Turklāt ārējās un attīstības politikas aspektiem ir pieaugoša nozīme enerģētikas politikas mērķu sasniegšanas veicināšanā ar citām valstīm (45. punkts).

2.8 Eiropas enerģētikas politikai (EEP) būtu jābalstās uz kopīgiem plāniem par ilgtermiņa piegādi un pieprasījumu, kā arī uz objektīvu, pārskatāmu novērtējumu par visu enerģijas avotu priekšrocībām un trūkumiem, un tai būtu līdzsvaroti jāpalīdz sasniegt tās trīs galvenos mērķus (46. un 47. punkts):

- piegādes drošuma palielināšana;
  - Eiropas ekonomikas konkurētspējas un enerģijas piegādes pieejamības nodrošināšana stabilā normatīvajā vidē, lai tas būtu izdevīgi gan uzņēmējdarbībai, gan patērētājiem;
  - vides ilgtspējības veicināšana.
- 2.9 Īstenojot šos galvenos uzdevumus, EEP vajadzētu:
- nodrošināt pārskatāmību un nediskrimināciju tirgos,
  - konsekvēnti ievērot konkurences noteikumus,
  - konsekvēnti ievērot sabiedrisko pakalpojumu saistības,
  - pilnībā ievērot dalībvalstu suverenitāti attiecībā uz primārajiem enerģijas avotiem un enerģijas avotu kombinācijas izvēli.

"Enerģētikas pakete" 2007. gadam

2.10 Sākot ar 2007. gadu Komisijai regulāri jāsapulcē stratēģiskais enerģētikas pārskats. 2007. gada 10. janvārī Komisija publicēja pirmo pārskatu un Paziņojumu Eiropadomei un Eiropas Parlamentam "Enerģētikas politika Eiropai" — tā dēvēto "Enerģētikas paketi".

2.11 Komisija uzskata, ka Eiropas enerģētikas politikas pamatā ir trīs aspekti, proti, klimata pārmaiņu ierobežošana, nodarbinātības un izaugsmes veicināšana, kā arī ES atkarības no gāzes un naftas importa izraisītās ārējās neaizsargātības samazināšana.

2.12 Komisija norāda, ka Eiropas enerģētikas politikas galvenais mērķis ir līdz 2020. gadam Eiropas Savienībā samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas par vismaz 20 %. Minētais ES mērķis ir jāaplūko saistībā ar nepieciešamību iesaistīt rūpnieciski attīstītās valstis starptautiskajos pasākumos, kas vērsti uz klimata pārmaiņu ierobežošanu. Tiklīdz šāda vienošanās būs panākta, ES jācenšas paveikt vēl vairāk. Tādēļ jāizvirza vēl tālejošāks mērķis — samazinājums par 30 % līdz 2020. gadam un par 60-80 % līdz 2050. gadam.

2.13 Jārisina ne tikai problēmas saistībā ar klimata pārmaiņām, bet arī jautājumi, kas skar Eiropas energoapgādes drošību, ekonomiku un iedzīvotāju labklājību. Komisija uzskata, ka, sasniedzot minēto mērķi, izdosies samazināt pieaugošos draudus, kurus Eiropas Savienībai rada arvien lielākā naftas un gāzes cenu nepastāvība, izveidot ES enerģētikas tirgu, kurā valda lielāka konkurence, kā arī veicināt tehnoloģisko attīstību un nodarbinātību.

2.14 Lai īstenotu vispārējo mērķi, proti, samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas enerģētikas jomā, ES nākamo 13 gadu laikā par 20 % (iespējams, vēl vairāk) būs jāsamazina CO₂ apjoms, kas rodas, patērējot enerģiju. Tas nozīmē, ka ES būs jāklūst par jaunās vispasaules rūpnieciskās revolūcijas virzītājspēku.

2.15 Lai sasniegtu minēto mērķi, Komisija ierosina arī veikt virkni svarīgu pasākumu enerģētikas jomā: paaugstināt energoefektivitāti, palielināt atjaunīgās enerģijas īpatsvaru kopējā enerģijas patēriņā, kā arī īstenot jaunus pasākumus, lai vienotā enerģētikas tirgus priekšrocības sniegtu labumu visiem, stiprināt dalībvalstu solidaritāti, kas veicinātu energotehnoloģiju izstrādi ilgākā laika periodā, atkal pievērst uzmanību kodoldrošības jautājumiem, kā arī noteikti panākt, lai ES būtu "vienota nostāja" sarunās ar starptautiskajiem partneriem, tajā skaitā enerģijas ražotājiem, importētājiem un jaunattīstības valstīm.

2.16 Pārskatā iekļauts rīcības plāns enerģētikas jomā, kas ietver 10 punktus, un pasākumu īstenošanas grafiks. Rīcības plānā paredzēts īstenot pirmos konkrētos pasākumus. Tajā ietilpst:

- ziņojums par dalībvalstu paveikto, lai izveidotu vienoto gāzes un elektroenerģijas tirgu, kā arī abās minētajās nozarēs pastāvošās konkurences stāvokļa analīzes rezultāti;
- prioritāru pasākumu plāns dalībvalstu elektroenerģijas un gāzes tīklu savienošanai, lai izveidotu vienotu Eiropas tīklu;
- priekšlikumi, lai veicinātu ilgtspējīgu elektroenerģijas ražošanu, izmantojot izrakteņu kurināmo;
- ceļvedis un citas iniciatīvas, lai veicinātu atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu, it īpaši biodegvielas izmantošanu transporta nozarē;
- analīze par stāvokli Eiropas kodolenerģijas nozarē;
- darbu grafiks, lai izstrādātu Eiropas stratēģisko plānu energo- tehnoloģiju jomā.

2.17 Energoefektivitātes rīcības plāns, ko Komisija pieņēma 2006. gada 19. oktobrī, ir arī viena no iepriekš minētā rīcības plāna sastāvdaļām. Komisijas paziņojums "Klimata pārmaiņu ierobežošana līdz 2 °C — Politikas alternatīvas ES un pasaulē 2020. gadam un turpmākajiem gadiem" un enerģētikas stratēģijas pārskats papildina un pastiprina viens otru.

2.18 Sanāksmē, kas notika 2007. gada 8. un 9. martā, Eiropadome pilnībā atbalstīja Komisijas priekšlikumus. Ievērojot augstākā līmeņa sanāksmes secinājumus, Komisija tagad gatavos sīki izstrādātas likumdošanas iniciatīvas un citus būtiskus priekšlikumus. Tā kā valstu un valdību vadītāji ir apņēmušies regulāri apspriest enerģētikas jautājumus, otrajā enerģētikas stratēģijas pārskatā, kas tiks gatavots pēc diviem gadiem, tiks novērtēti sasniegumi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas līdzšinējie atzinumi par enerģētikas politiku

2.19 EESK pilnvaru periodā no 2002. līdz 2006. gadam sagatavoja vairākus atzinumus par enerģētikas politikas jautājumiem, it īpaši par dažādu enerģijas avotu un tehnoloģiju īpatnībām un nozīmi. Plenārsesijā, kas notika 2006. gada septembrī, EESK beidzot pieņēma izpētes atzinumu (tā pamatā ir galvenokārt minētie iepriekš pieņemtie atzinumi) par tematu "Eiropas Savienības energoapgāde — optimāla enerģijas veidu izmantošanas stratēģija" (²). Minētajā atzinumā aplūkoti daudzi jautājumi, kas tika apspriesti Eiropadomes sanāksmē, kas notika 2006. martā. Minētā atzinuma svarīgākie secinājumi bija:

2.20 EESK uzskatīja, ka Eiropai jāizvirza stratēģisks mērķis — arvien plašāk jāizmanto dažādi enerģijas veidi, cenšoties pēc iespējas labāk īstenot izvirzītos mērķus ekonomikas, piegāžu stabilitātes un klimata politikas jomā. Īstenojot minētos mērķus, visiem enerģijas avotiem un tehnoloģijām ir savas priekšrocības un trūkumi, kas ir atklāti jāapspriež un līdzsvarotā veidā jāņem vērā.

2.21 Jāizmanto iespējas, kuras paver plašāka atjaunojamo enerģijas avotu izmantošana. Tomēr pat tādā gadījumā, ja tiktu sasniegts izvirzītais mērķis un 2020. gadā atjaunīgās enerģijas īpatsvars būtu 20 %, nav paredzams, ka atjaunojamie enerģijas avoti tuvākajā nākotnē pilnībā spēš aizstāt tradicionālos enerģijas avotus.

2.22 Visas enerģijas ražošanas iespējas ir jāsaģlabā. Šo secinājumu apstiprina arī minētajā atzinumā aplūkotie 25 valstu ES attīstības scenāriji. Arī scenārijs, kura pamatā ir pieņēmums, ka energoefektivitāte tiks būtiski paaugstināta un vairāk tiks izmantoti atjaunojamie enerģijas avoti, neparedzēja iespēju atteikties no vienas vai otras enerģijas ražošanas tehnoloģijas, nekaitējot apkārtējai videi vai ekonomikai.

2.23 Pastāvošā situācija dažādu enerģijas avotu izmantošanas jomā jāmaina tā, lai samazinātu atkarību no ārējiem enerģijas avotiem un Eiropā vairāk būtu pieejami emisijas ziņā neitrāli enerģijas avoti, vienlaikus ievērojot, ka lēmumus par ieguldījumiem dažādu tehnoloģiju izstrādāšanā pieņem tirgus dalībnieki.

(²) OVC 318, 23.12.2006., 185. lpp.

3.8 Plašākā izpratnē jauninājumu izstrāde un ieviešana ir atjaunošanas process. Tas nozīmē, ka jaunas idejas tiek izstrādātas, plaši izmantotas, un, pateicoties tām, tiek radītas ekonomiskās vērtības. Minētais process aptver gan tehnoloģiskus jauninājumus, gan arī jaunus risinājumus vadības un organizācijas jomā. Tas notiek ne tikai rūpniecībā, bet arī pakalpojumu un publiskajā sektorā. Bieži, bet ne vienmēr, jauninājumi tiek izstrādāti pētniecības procesā. Šajā sakarā Komiteja norāda arī uz savu atzinumu par tematu "Drošai un ilgtspējīgai energoapgādei nepieciešamie pētījumi" ⁽³⁾.

3.8.1 Uzmanības centā pašreiz ir tādas energotehnoloģijas kā efektīvāka sadedze, vēja spēkstacijas, saules kolektori, nākotnē — kurināmā elementi, ūdeņraža tehnoloģija un kodolsintēze. Vienlīdz nozīmīgas ir ar iepriekš minētajām saistītās tehnoloģijas, piemēram, materiālu izstrāde un meteoroloģija, kas, sniedzot precīzākas prognozes, ļauj panākt efektīvu optimizāciju.

3.8.2 Tehniskās iespējas, kas ļauj enerģiju izmantot efektīvāk, ir gandrīz neierobežotas: labāka izolācija, elektriskās ierīces, kas patērē mazāk enerģijas, vieglāki materiāli, labāka produktu un procesu plānošana rūpniecībā, efektīvākās iekārtas. Šajā ziņā svarīga nozīme ir energoietilpīgām nozarēm — ja to ieguldījumi un speciālās zināšanas neveicinās pieprasījumu, Eiropas Savienībā daudzās jomās apstāsies jaunu, rūpniecībai paredzētu energoefektīvu tehnoloģiju izstrāde.

3.8.3 Plašas iespējas paver informācijas un saziņas tehnoloģijas. To izmantošana enerģijas ražošanā, pārveidošanā un sadalē — kā ikvienā procesā — ļauj paaugstināt efektivitāti un produktivitāti. Tas pats sakāms par (īpaši pārvades tīklu) darbības drošību un drošumu. Ar informācijas un saziņas tehnoloģiju palīdzību to lietotāji un patērētāji var regulēt savu enerģijas patēriņu. Maksimālās slodzes samazināšana, piedāvājot enerģijas lietotājiem iespēju nekavējoties reaģēt uz cenu izmaiņām, ir viens no piemēriem, kas sniegtu ievērojamu labumu. Informācijas un saziņas tehnoloģiju lietošana, piemēram, tālrunis un video konferences, kopumā varētu mazināt nepieciešamību izmantot transportu.

3.8.4 Mums jāmeklē jauni risinājumi, proti, jāievieš jauninājumi energosistēmu un ar enerģētiku saistītu sistēmu darbībā un vadībā. Tas jādara, lai nodrošinātu kvalitatīvi augstvērtīgus pakalpojumus par pieejamu cenu. Kā piemērus var minēt vadību, kas nodrošina ražošanas un pārvades sistēmu drošu ekspluatāciju un uzturēšanu, kā arī tirgus (apmaiņas) vadību, maksimālās slodzes pārvaldību un ar dienas gaismas izmantošanu saistītus pielāgojumus. Visbeidzot, efektīva loģistika var būt nozīmīgs faktors, lai uzlabotu gan enerģijas pieprasījuma, gan degvielas pārvaldību.

3.8.5 Pārmaiņas nepieciešamas arī mūsu izturēšanās veidā. Patērētājiem ir būtiska nozīme — saprātīgāks enerģijas patēriņš ir katra cilvēka ziņā, un tam nepieciešamas jaunas idejas un plašākas zināšanas. Lai ietekmētu viņu izvēli, svarīgs uzdevums ir izpratnes paplašināšana un atbilstoša patērētāju informēšana.

Reģionālā un pilsētu plānošana, kā arī arhitektoniskie risinājumi un celtniecības prasības var būtiski ietekmēt iedzīvotāju izvēli, kas nosaka viņu enerģijas patēriņu; tāpēc jāisteno oficiālas informācijas kampaņas, kas veicina enerģijas efektīvu izmantošanu un taupīšanu.

3.9 Nepieciešami pilnīgi jauni problēmu risinājumi, un steidzami jāveic pārmaiņas. Radikālām pārmaiņām ir nepieciešams laiks, tādēļ ir svarīgi nekavējoties sākt līdzekļu piešķiršanu. Vienlaikus ir plaši jāizmanto vislabākās esošās tehnoloģijas, lai, piemēram, samazinātu enerģijas patēriņu mājāsaimniecībās.

3.10 Lai nodrošinātu jauninājumu un ieguldījumu rentabilitāti, būtu jāizvērtē uzlaboto tehnoloģiju izmaksu lietderība kvantitatīvā izteiksmē. Būtisks piemērs ir dažādu tehnoloģiju izmaksas 1 tonnas CO₂ izmešu novēršanai — piemēram, vēja spēkstacijas izmaksā daudz vairāk nekā ēku izolācija.

Priekšnosacījumi un politiskie pasākumi jauninājumu veicināšanai

3.11 Jauninājumu izstrādei un ieviešanai nepieciešami noteikti priekšnosacījumi un īpaši politiski pasākumi vietējā, reģionālajā, valstu un ES līmenī. Tā kā ES vēlas kļūt par pasaules līderi energoefektivitātes jomā un zema oglekļa satura tehnoloģiju izmantošanā, ļoti svarīgi ir pārbaudīt, vai enerģētikas politika un citi būtiskie pamatnosacījumi sekmē minētā mērķa īstenošanu.

3.12 Pirmais sekmīga inovācijas procesa priekšnosacījums ir kvalificēts un augsti motivēts darbaspēks, kā arī augsta izglītības sistēmas kvalitāte. Lai izstrādātu jaunas tehnoloģijas, nepieciešami pietiekami pūliņi pētniecības un izstrādes jomā, kā arī riska finansēšanas iespējas MVU dibināšanas un darbības sākuma posmā. Veselīga un atklāta konkurence liek uzņēmumiem ieviest un izstrādāt jauninājumus. Jānodrošina piekļuve (arī pasaules) tirgum. Atjaunīgās enerģijas jomā tīklu pieejamība var būt faktors, kas nosaka veiksmīgu jauninājumu izstrādi un ieviešanu. Jāveido tāda regulācijas sistēma, kas sekmē inovācijas procesu, tostarp paredzot stimulus jauninājumu ieviešanai (piemērs: emisiju kvotu tirdzniecības sistēma (ETS) neparedz stimulus tiem, kas savlaicīgi veikuši emisiju samazināšanas pasākumus). Pārmerīga reglamentācija rada šķēršļus inovācijas procesam.

3.12.1 Lai ieviestu jaunas tehnoloģijas, jāveic ieguldījumi. To spēj uzņēmumi, kas gūst peļņu. Tas attiecas arī uz ieguldījumiem energoefektivitātes paaugstināšanai, arī tādā gadījumā, ja atmaksāšanās laiks ir īss. Pēdējos gados energouzņēmumi strādājuši ar ievērojamu peļņu, taču veikto ieguldījumu apjoms ir neliels. Kā zināms, prasības, kas jāizpilda, lai veiktu plānošanu un saņemtu attiecīgās atļaujas, palēnina un pat kavē ieguldījumu veikšanu. Lai mazinātu ar ieguldījumiem saistīto risku, tiesiskajam regulējumam jābūt prognozējamam un stabilam. Tā kā ieguldījumiem enerģētikas infrastruktūrā bieži ir garš atmaksāšanās laiks, būtu lietderīgi izmantot dažāda veida ilgtermiņa līgumus.

⁽³⁾ OVC 241, 7.10.2002., 13. lpp.

3.12.2 Uzņēmumi var ieguldīt jaunu tehnoloģiju izstrādē un ieviešanā, ja tiem ir pieejams pietiekami liels tirgus, kas nodrošina ieguldījumu rentabilitāti. Vairumā gadījumu tas tā nav, jo attiecīgo valstu tirgi nav pietiekami lieli — arvien būtiskāks ieguldījumu priekšnosacījums ir piekļuve pasaules tirgum. Vienlīdz nozīmīgs ir pieprasījums pasaules tirgū un līdzvērtīgi konkurences apstākļi. Vienpusēji ES pasākumi nerada pieprasījumu citviet pasaulē, tomēr laika gaitā tas varētu notikt. Piemēram, maksa par CO₂ emisijām var būt nozīmīgs stimuls, ja tā tiek noteikta visā pasaulē.

3.12.3 ES spēcīgās pozīcijas pasaules energoefektīvu un atjaunīgas enerģijas ražošanas tehnoloģiju tirgū ir jāuzlabo un jānoskaidrina arī turpmāk. Minētā mērķa īstenošanu var sekmēt ES apņemšanās kļūt par līderi klimata politikas jomā, izvirzot tālājošus mērķus saistībā ar energoefektivitātes paaugstināšanu un atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu. Taču tas nenotiks pats par sevi. Mērķu izvirzīšana un to īstenošanas termiņu noteikšana jāveic pārdomāti, lai mērķus patiešām varētu sasniegt — pretējā gadījumā var rasties papildu izdevumi un iespējama darba vietu skaita samazināšanās. Piemēram, attiecīgo tehnoloģiju izstrādei jānotiek savlaicīgi, lai tās būtu izmantojamas noteiktajā termiņā. Jāņem vērā arī tas, kāds ir ieguldījumu cikls dažādās nozarēs.

3.12.4 Rodas iespaids, ka Eiropa paļaujas uz tirgus intervenci kā inovācijas procesa veicināšanas līdzekli, kas, iespējams, nav pietiekami efektīvs. ASV un dažās citās valstīs pētniecībai un izstrādei tiek piešķirts lielāks valsts finansējums. Eiropā jāpalielina ne tikai valsts, bet arī privātais finansējums pētniecībai un izstrādei enerģētikas jomā. Jāattīsta sadarbība tehnoloģiju jomā ar citām nozīmīgām tehnoloģiju izstrādē iesaistītām pusēm, kā arī sistemātiski jāuzrauga to īstenošana politika un pasākumi. Ir jāpadziļina ES dalībvalstu sadarbība, kā arī jāuzlabo dalībvalstu un ES pūliņu koordinācija, vienlaikus neierobežojot konkurenci. Valsts finansētajām pētniecības iestādēm un uzņēmumiem ir jāsadarbjas ciešāk, plānojot un īstenojot pētniecības programmas, lai nodrošinātu, ka pētniecības procesā tiek radīti jauninājumi. Šajā ziņā nozīmīga varētu būt paredzētā Eiropas Tehnoloģiju institūta dibināšana.

3.13 Lai aktīvi atbalstītu inovācijas procesu, parasti nepieciešami dažādi instrumenti. Dažādos izstrādes posmos un dažādās tirgus situācijās ir jāīsteno dažādi pasākumi, lai tie būtu efektīvi. Piemēram, atkarībā no tā, kādi pasākumi jāveic, lai inovācijām būtu noiets tirgū, tehnoloģijas varam iedalīt trīs grupās:

- 1) tālu līdz realizācijai tirgū, tehnoloģija ir pētniecības un izstrādes stadijā: šajā gadījumā jāsniedz mērķorientēts atbalsts pētniecībai un izstrādei, kā arī demonstrējumiem. Cenu signāli, piemēram, maksa par CO₂ emisijām, ir nepietiekams pasākums.
- 2) tuvu realizācijai tirgū, tehnoloģija darbojas, bet ir pārāk dārga, lai tai būtu noiets tirgū: piemērots stimuls varētu būt maksa par CO₂ emisijām, kā arī īpašs atbalsts, lai strauji

palielinātu pieprasījumu un tādējādi nodrošinātu lielus ražošanas apjomus;

- 3) labs produkts, kuram tirgū ir mazs pieprasījums (kā piemēri minamas atsevišķas energoefektīvas tehnoloģijas): šajā gadījumā vissvarīgākais uzdevums ir veicināt informētību, ko var sekmēt ar energoaudita un tamlīdzīgu pasākumu palīdzību.

3.14 ES, valstu un reģionālajā līmenī iespējams īstenot dažādus pasākumus un izmantot dažādus instrumentus. Lai nodrošinātu jauninājumu rentabilitāti, pasākumi attiecīgo mērķu īstenošanai jāizvēlas ļoti rūpīgi. Kritiski jānovērtē rīcības ātrums, lai izvairītos no resursu nelietderīgas izmantošanas un neparedzētām sekām. Cik vien ātri iespējams jāīsteno tādi pasākumi, kuru lietderība nerada šaubas un kas nepārprotami kalpo gan tiešo, gan netiešo mērķu īstenošanai. Sarežģītāki un bieži vien jauna veida pasākumi, piemēram, CO₂ tirgus cenas noteikšanas mehānismi, vispirms rūpīgi jāapsver. Lai izvairītos no sarežģījumiem, negaidītām blakus parādībām un nepietiekami efektīviem risinājumiem, viena mērķa īstenošanai nebūtu jāparedz vairāki pasākumi. Izvēloties īstenojamus pasākumus, svarīgi ir ņemt arī vērā, kā tie ietekmēs vienotā tirgus darbības efektivitāti — līdz šim tas ne vienmēr ir izdevies.

3.14.1 Finansējums pētniecībai un izstrādei: šajā jautājumā Komiteja īpaši norāda uz savu atzinumu par tematu "Ieguldījumi pētniecībā un inovācijā (Lisabonas stratēģija)", INT/325. ES kopumā ievērojami atpaliek no ASV un citiem lielākajiem konkurentiem. Septītajā pētniecības un izstrādes pamatprogrammā pētījumiem enerģētikas jomā septiņu gadu laikā paredzēts piešķirt aptuveni 4 miljardus *euro* (šajā summā nav iekļauti Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora celtniecībai paredzētie līdzekļi), savukārt ASV enerģētikas likumprojekts paredz, ka 2007. gada federālajā budžetā vien minētajam mērķim tiks piešķirti 4,4 miljardi ASV dolāru un finansējums turpmāk tiks palielināts. Jāpalielina ne tikai valsts finansējums pētniecībai un izstrādei enerģētikas jomā, bet arī jāparedz atvieglojumi, kas veicinātu privāto līdzekļu piesaisti pētniecībai un izstrādei enerģētikas jomā, vienlaikus veicinot ES dalībvalstu sadarbību.

3.14.2 Izglītība un apmācība: Līdztekus centieniem uzlabot vispārējās un profesionālās izglītības kvalitāti Eiropā ir jāpalielina izpratne par to, ka jauniešiem paveras plašas un izredzēm bagātas profesionālās izaugsmes iespējas enerģētikas nozarē. Arvien straujākās tehnoloģiju attīstības dēļ būtiska nozīme ir mūžizglītībai.

3.14.3 Sabiedrības informētība: Svarīgs uzdevums ir panākt izmaiņas mūsu izturēšanās veidā, lai enerģijas patēriņš būtu saprātīgāks. Minētajā procesā jāiesaistās skolām, un jāriko informācijas kampaņas. Nākotnes iedzīvotāju izglītošanu minētajā jautājumā varētu sākt jau pamatskolā, jo bērni šajā vecumā ļoti interesējas par jautājumiem, kas skar planētas nākotni, un vēlas darboties. Profesionālajā sfērā un uzņēmumos labi rezultāti bijuši energoauditam, kas veikts, piemēram, uz brīvprātīgas vienošanās pamata.

3.14.4 Cenu mehānismi, nodokļi: Cenu izmaiņas, ja veiktas pārdomāti, var ietekmēt patērētāju izvēli un būt efektīvs inovācijas procesa veicināšanas līdzeklis. Cenu paaugstināšana nav īpaši efektīvs kopējā enerģijas patēriņa samazināšanas līdzeklis — vispārzināms ir fakts, ka cenas enerģētikas nozarē nav īpaši elastīgas.

3.14.5 Subsīdijas: Pārdomāta subsidēšana var būt efektīvs izvēles ietekmēšanas līdzeklis. Jauninājumu ieviešanas sākumposmā bieži ir nepieciešamas subsīdijas, lai mazinātu citādi pārāk augsto risku. Lai neradītu konkurences izkropļojumus, tās var izmantot tikai saskaņā ar spēkā esošajiem ES noteikumiem, proti, lai novērstu tirgus nepilnības. Subsīdijām jābūt laika ziņā ierobežotām, un tās pakāpeniski jāpārtrauc. Energoefektivitātes veicināšanas nolūkā ir jāparedz piemēroti atvieglojumi, lai sākuma posmā palīdzētu segt papildu izmaksas, kuras rodas, iegādājoties energoefektīvas iekārtas, kurām bieži ir īss atmaksāšanās laiks.

3.14.6 Politiskie mērķi un saistības: Gan mērķi, gan saistības norāda vēlamo attīstības virzienu. Lai pieņemtu lēmumus veikt ieguldījumus, vienlīdz nozīmīgi ir politiskie instrumenti, kas pašreiz tiek pielietoti mērķu sasniegšanai. Izvirzot mērķus, jāievēro, ka parasti šādā gadījumā dažas ekonomikas nozares gūs labumu, bet citām būs jāsamierinās ar zaudējumiem, un ka pārāk tālejoši mērķi var radīt lielāku kaitējumu nekā labumu. Pašreiz vērojama tendence izvirzīt vispārēju mērķi un ar to saistītus apakšmērķus, piemēram, lai sasniegtu CO₂ emisiju samazināšanas mērķus, tiek izvirzīti vēl citi, proti, palielināt atjaunīgās enerģijas izmantošanu. Tādējādi var izrādīties, ka risinājumi vispārējā mērķa sasniegšanai nav vispiemērotākie. Rūpīgi jānovērtē gan izvirzīto mērķu, gan it īpaši izvēlēto instrumentu, piemēram, Vācijā un Somijā ar rūpniecību noslēgto līgumu ietekme.

3.14.7 Emisiju tirdzniecība, zaļie/baltie sertifikāti: Ja pareizi izveidoti, tie ir efektīvi instrumenti, kas ļauj sasniegt izvirzītos mērķus. Taču izmaksas sākotnēji ir grūti novērtēt, un tās var būt ļoti mainīgas. Jo lielāks tirgus un jo vairāk tirgus dalībnieku, kas vēlas iegūt tirdzniecības tiesības vai sertifikātus, jo labāk. Ja sistēma tiek attiecināta uz uzņēmumiem, kas

konkurē pasaules tirgū, tā jāievieš visā pasaulē, lai neradītu konkurences izkropļojumus.

3.14.8 Regulējums un saistošas normas: Rūpīgi plānots regulējums var sekmēt inovāciju. It īpaši regulējums var būt efektīvs līdzeklis, lai atbrīvotos no novecojušām tehnoloģijām. Izvirzot tālejošus vidējā termiņa efektivitātes standartu palielināšanas mērķus, tas var arī veicināt jaunu energoefektīvu produktu izstrādi. Taču vienmēr pastāv risks, ka inovācijas process tiks kavēts. Jebkurā gadījumā ir jānodrošina, lai regulējums nerada tirgus barjeras.

3.14.9 Brīvprātīgi standarti, brīvprātīgas vienošanās, sertifikācija: Tie ir inovācijas procesam labvēlīgi politikas instrumenti. Tie var ne vienmēr nodrošināt nosprausto mērķu izpildi, tomēr tie veicina lielus sasniegumus inovāciju jomā, neradot praktiski nekādu negatīvu blakusparādību risku.

3.14.10 Publiskais iepirkums: Iepirkumam var būt svarīga nozīme inovācijas procesa veicināšanā enerģētikas jomā. Jāizstrādā un plaši jāpopularizē minētā mērķa īstenošanas metodes. Parasti "videi draudzīgāka" iepirkuma procedūra nozīmē, ka jāveic dzīves cikla analīze, un tāpēc bieži iestādēm jāapgūst jaunas zināšanas minētās un citu jaunu metožu lietošanā. ES publiskā iepirkuma noteikumi, kuri ir jāievēro, paredz "ekoloģiskākas" publiskā iepirkuma prasības, kuru izpildei ir nepieciešami mūsdienīgi risinājumi.

3.14.11 Lai panāktu steidzami nepieciešamo enerģētikas nozares pārveidi, ir nepieciešams palielināt inovācijas tempu. Komiteja aicina pievērst īpašu uzmanību

- pasākumiem, lai noteiktu pienācīgu globālu ekonomiski pamatotu cenu par oglekļa emisijām,
- publiskās un privātās pētniecības un izstrādes paplašināšanai, lai veicinātu jaunus enerģijas veidus un energoefektivitāti,
- regulācijas izmantošanai, lai paātrinātu progresu visu veidu izstrādājumu energoefektivitātes uzlabošanā,
- publiskā iepirkuma procedūru aktīvākai piemērošanai, lai sekmētu augstākus energoefektivitātes standartus, īpaši būvniecībā.

Briselē, 2007. gada 12. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS